

Barbara Madéja

"Dakowie", Hadrian Daicoviciu, tłum.
D. Bieńkowska, Warszawa 1971 :
[recenzja]

Collectanea Theologica 43/4, 190-191

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

mu" (s. 273). Interesujący jest, zawarty w tej części książki materiał fakto-logiczny, dotyczący rodzajów kultu, jego podłoża i uwarunkowań, udziału magii w religiach społeczeństw prymitywnych.

Dyskusyjny jednak wydaje się być problem interpretacji systemów etycznych, będących częścią religii, podobnie jak stanowisko dotyczące „wartości każdej z różnorodnych nieskończone kultur ludzkich” i „jej wspólnego dobra dla ludzkości”. Gromadzenie przez Conrada rewelacji i dorobku grupy antropologów i przekazanie ich w prezentowanej książce odbywa się bez koniecznej w takiej „metodzie”, selekcji; w ten sposób, posiłkując się tradycją myślową różnych kierunków i przedstawicieli szkół antropologicznych transmitowane są bezkrytycznie równocześnie jej słuszne i nieaktualne już dzisiaj tezy (np. optymalizm kulturowy, kumulatywność charakteru rozwoju kultury, etnocentryzm, kulturowy „czas i przestrzeń”, itd.).

Książka Jacka Conrada posiada jednak cenny element — jest lekcją tolerancji, która płynnie z humanistycznych pobudek, a to przy współczesnych tendencjach „wyłączności” i „absolutności” systemów filozoficznych i światopoglądowych nadaje jej szczególne znaczenie.

Barbara Madéja, Warszawa

Hadrian DAICOVICIU, *Dakowie*, tłum. D. Bieńkowska, Warszawa 1971, Państwowy Instytut Wydawniczy, s. 190.

Odkrycia archeologów i historyków w ciągu ostatnich piętnastu lat rzuciły nowe światło na cywilizację i kulturę Daków, umożliwiając pełniejsze, niż dotąd, odtworzenie jej rozwoju społecznego, politycznego i kulturalnego.

Autor prezentowanej książki jest profesorem historii na uniwersytecie w Bukareszcie. Na podstawie źródeł pisanych (głównie tekstów starożytnych Greków i Rzymian), wyników badań archeologicznych i dotychczasowego stanu wiedzy historycznej, próbuje Daicoviciu odtworzyć obraz życia codziennego, kulturę duchową, sztukę, historię polityczną i społeczną przodków dzisiejszych Rumunów. Praca jest wynikiem rzetelnych badań autora i twórczą syntezą informacji zaczerpniętych z wszystkich prawie prac poświęconych tej problematyce. Nie ograniczając się jedynie do interpretacji znanych i nowo poznanych faktów historycznych, *Daicoviciu* wyjaśnia terminologię, kwestie językowe, związki wydarzeń i ich tło dziejowe.

Chronologia monografii obejmuje preromańską Dację, tj. od VI w. przed Chr. do II w. po Chr. (okres od rozwoju plemion geto-dackich i szczytowego rozkwitu ekonomicznego, politycznego i kulturalnego do utworzenia z Dacji prowincji rzymskiej po zwycięstwie nad jej mieszkańcami cesarza Trajana w sierpniu 106 roku).

Książka składa się z siedmiu rozdziałów. Pierwszy wyjaśnia problem etnicznej przynależności dwóch największych szczepów (Getowie, Dakowie), których nazwy objęły z czasem całą ludność północnej Tracji; język Dako-Getów (należący do grupy „satem”, spokrewniony z sanskrytem oraz językami irańskimi i bałto-słowiańskimi) i niepewne dotychczas ustalenia antropoznawcze.

W rozdziale II omówiono początkowe okresy powstawania państwa Daków (wczesny i drugi okres żelaza), z nimi stosunki Geto-Daków z Grekami oraz elementy kultury duchowej (wierzenia, zwyczaje i ceremonie pogrzebowe).

Charakter państwa Daków (do I wieku przed Chr.) stanowi przedmiot rozważań rozdziału III. W okresie panowania pierwszego króla Daków Burebisty (początek ok. 70—60 rok przed Chr.) dokonało się zjednoczenie Dacji i jej szybki rozkwit społeczno-ekonomiczny. Daicoviciu wiele miejsca poświęcił wyjaśnieniom genezy potęgi króla Burebisty, przytaczając źródła starożytnych (Jordanes, opierający się przede wszystkim na zapiskach Diona Chryzostomosa; Strabon; Polibiusz). Po śmierci Burebisty (został zabity przez buntowników mniej więcej w tym samym

czasie gdy zamordowano w senacie Cezara) wielkie państwo Daków, pozabawione zostało gospodarczej spójni, rozpadając się. Podbite tereny odpadły, zaś Dacja podzielona została na cztery, później na pięć części.

Wydarzenia w rozczłonkowanym państwie Daków, przejściowe formy polityczne, władcy tronu do Decebala stanowią treść rozdziału IV.

W następnym zajął się autor materialną kulturą Dako-Getów (typu latyńskiego), handlem. Szerzej kulturę duchową Daków Daicowiciu przedstawia w rozdziale VI. Zasadniczy problem, dotyczący wierzeń Geto-Daków (religia mono- czy politeistyczna) — mimo, iż autor przytacza szerzej racje na korzyść politeizmu — pozostaje w pracy otwarty. Przedstawiając cytaty Herodota przemawiające za monoteizmem Daków, autor interpretuje je zgodnie ze swoim poglądem o politeistycznym charakterze tej religii. Jest to trudna do przyjęcia hipoteza. Nawet, jeżeli „uzasadnia” się ją wykopaliskami różnych figurek ceramicznych, brązowego popiersia lub przedmiotów kultu w wielu sanktuariach osad Costești i Sarmizegetusy, itp., oraz analogią „sąsiadującej politeistycznej Grecji i Rzymu”, bądź „powszechności politeizmu wśród ludów indoeuropejskich” nie wydaje się to dostateczną argumentacją. Ocena zagadnienia charakteru religii bez metody ścisłej analizy form i organizacji kultu, obrzędów, treści wierzeń, etc., nie jest wystarczającą dla rozstrzygnięcia tego typu kwestii. Geto-Dakowie wierzyli w życie pozagrobowe, związana z tym była forma grzebania zwłok (początek okresu halsztackiego). Zmianę grzebania na palenie (III wiek przed Chr.) Daicowiciu tłumaczy „przekształceniem wierzeń religijnych”, nie wyjaśniając bliżej jego istoty. Pominięto przy tym dość niezwykły fakt, jakim jest anikoniczność religii dako-geckiej.

Do niedawna utrzymywano, że Dakowie nie znali pisma. Autor omawianej książki uzasadnia przekonywująco fałszywość tego poglądu. Utrzymuje on mianowicie, że już w epoce Burebisty i Decebala posługiwano się w Dacji materiałami piśmiennymi. Niezwykle cenne w tym rozdziale są informacje o wiedzy Daków, zwłaszcza z zakresu botaniki lekarskiej, chirurgii, astronomii (z oryginalnym kalendarzem roku, składającego się z 12 miesięcy, a te z pięciu 6-dniowych okresów) oraz o pozostałościach sztuki dackiej z wpływami iranocytyjskimi w dziedzinie, np. kowalstwa, snycerstwa, ceramiki i malarstwa ceramicznego, złotnictwa (z greckimi motywami zoomorficznymi).

Mimo, że najmniej wiemy o kulturze duchowej Dako-Getów można w oparciu o nowy materiał archeologiczny stwierdzić, że nie ustępowała ona jej wspaniałej cywilizacji materialnej.

Dwie wojny z Rzymem (pierwsza w latach 101—102, druga — 105—106 r.), w których Dacja poniosła straszliwe straty i po których jako państwo przestała istnieć oraz poprzedzający wojny okres ponad 30-letniej potęgi Dacji (pod rządami króla Decebala) są tematem rozdziału VII. Zwycięstwa Trajana (znane z relacji Kasjusza Diona i scen na kolumnie Trajana) rozpoczynającą 160-letnią okupację rzymską i proces latynizacji ludności dackiej.

Zamierzeniem autora jest wykazanie ciągłości tradycji dackiej, szczególnie podczas rozległej i głębokiej romanizacji w latach 106—271. Dakowie znikają z kart historii nie od razu, lecz stopniowo, ustępując wyższej cywilizacji i kulturze łańciskiej.

Praca Daicowiciu uzupełnia wiele luk w dokumentacji przekazanej nam przez starożytnych, tak w źródłach literackich, jak i zabytkach archeologicznych, epigraficznych, numizmatycznych, itp. mimo dyskusyjności niektórych hipotez, które mogą być skorygowane przez dalsze prace badawcze archeologów.

Książka zaopatrzona jest w indeks osób i nazw, mapę oraz 48 ilustracji.

Barbara Madéja, Warszawa